

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. III. - An virtus circa voluptatem & dolorem versetur? [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

firmat, quippe etsi dicit adulterium, furtum aliq, id genus multa non esse vitia ex parte affectus, (qui neq, bonos neg, malos denominant) de restanda tamen scelerata esse demonstrat ex parte habitus & consuetudini: detestanda dico, quia in illis peccantes quadruplici poena coercendos voluit; vna propter ignorantiam crassam: altera propter affectum belluinum, 3. propter scelus commissum, 4. propter iniuriam illatam cui: tamen abest ergo, vt haec dicat non esse flagitia, vt omnium ducat esse flagitiosissima.

CAP. III.

An virtus circa voluptatem & dolorem versetur?

An difficilius sit resistere voluptati quam irae?

Subiecto, principio, medio virtutis Ratio ordinis. cognitis, ordo iam postulat, vt de communi obiecto pauca adijciantur. Subiectum voluntas est in qua continetur, principium, actio est qua acquiritur, medium ratio est qua conseruatur: commune denique obiectum affectus est in quo moderando vis tota virtutis ponitur. Affectum dico: nam etsi propria & externa sint obiecta cuiusque virtutis, vt pecunia respectu liberalitatis, mors respectu fortitudinis: tamen communia
 I & in

& interna obiecta sunt ipsi affectus, quos hic per voluptatem & dolorem proculdubio intellexit philosophus. Quæstio ergo est, an virtus versetur circa voluptatem & dolorem? quod si vno verbo interpretari velis, est, An virtus circa omnes affectus versetur? Nam per voluptatem, omnem dulcem & delectabilem: per dolorem, omnem tristem & iniucundum intellexit affectum. Quod ipse plane insinuat, cum doceat id omne affectum esse, quod aut voluptas aut dolor sequitur. In his ergo vel maximè occupari virtutem docet Arist. quia nihil acriùs mentem hominis inuadit quàm dolor, nihil periculosius quàm voluptas. Nam quemadmodum interni hostes, veluti ex equo Troiano prosilientes, plus ob sunt ciuitati quàm externi: ita voluptas & dolor, qui in intimis quasi animi recessibus latebrisq; insidiosè habitant, maius semper creant homini periculum, maiusq; virtutis naufragium minitantur. Sensim dolor serpit, sed occidit: furtim voluptas repit, sed omnem virtutis amorem tollit. Sapienter Horatius:

Voluptate & dolore omnes affectus continentur.

Quid voluptas.

Quid dolor.

Asimili.

Interni hostes & animo & corpori maius creant periculum quàm externi.

— *Vis rectè viuere? quis non?*

Si virtus hoc vna potest dare, fors omisit

Hoc age delicijs.

Voluptatem enim blanditijs deliniti ad turpia, dolorem facib. incensi ad facinorosa rapimur. Vt ergo qui defendunt ciuitatem non solum muniunt & occludunt portas, ne hostes externi intrant, sed etiam diligenter cauent, ne interni proditores noceant: ita qui virtutis studio capuntur, non solum oculos, aures reliquosque sensus (qui sunt quasi ianua mentis) prudenter munire, sed etiam omnes arcanos recessus animi caute ac sapienter tueri debent. Sunt enim foris deliciae quae corrumpunt, sunt intus insidiae quae confingunt virtutem. Vis ut apertius agam? hoc ergo volo, ut virtus non solum in externis sensibus, sed etiam in internis affectibus moderandis versetur: in illis, ne quasi per portas ingrediantur mala: in his ne tadis quasi accensis sequantur incendia. Nam ut flamma fumum, ita vitium voluptatem sequitur. Hoc ago accuratius, hoc vehementius vrgeo, ut iuuenes legentes haec praecipua, citius escas, & venenum fugiant, lo-

I 2 lamque;

Voluptatem sequitur vitium ut flamma fumum.

Adhortatio.

lamq; virtutem (quæ est omnium affectuum optima moderatrix) contemplantur. Argumenta quæ sunt apud philosophum de hac causa, ducuntur à signo, ab exemplo, à testimonio, ab effectu, & à difficili. A signo, quia per voluptatem & dolorem, id est, per affectum, quales sunt omnes habitus, cognoscuntur. Ab exemplo temperantis qui moderatè, incontinentis qui immoderatè ac ferociter voluptate vitur. A testimonio Platonis, qui suavitè lætemur illis quibus lætari oportet, ut doleam⁹ illis, quibus dolere decet: Ab effectu, quia à vitiosis affectibus vitiosi habitus oriuntur: A difficili, quia virtus semper versatur in difficilissimis, sed affectus moderari est difficilissimum: ergo versatur in affectibus. Hoc ultimum à comparatione voluptatis atque iræ acutè & sapienter probat. Nam hi affectus sunt rationi admodum infesti & periculosi, sed si utrumque inter se compares, in ira est tæda, in voluptate est cicura animi: nam ira incendit bilem, at voluptas occidit mentem. Quare longè difficilior est voluptati quàm iræ obistere, est enim ira aperta, est voluptas

Voluptati
cur difficilior
resistatur
quàm iræ.
In ira est tæda,
in voluptate est cicura
animi.

ptas insidiosa, dolor nos cogit irasci, at
 consensescere in delicijs natura suadet:
 non manet ira quia est molesta, at altas
 radices agit voluptas quia est innata. Cō-
 cludo igitur magnanimum esse, qui irā
 faces: beatum esse, qui voluptatis flam-
 mas potest extinguere.

Efficax ira
 cum volu-
 ptate com-
 paratio.

Obiectum virtutis est duplex:
 Versatur virtus circa affectus aut

- Commune & internum, & voluptas & dolor, sub quibus omnes acriores affectus continentur.
- Proprium & externum, vt splendida edificia in magnificentia, false dicta in affabilitate.
- Moderando, vt profint.
- Tollendo, vt non noceant.

Distinctio secunda questionis.

Difficilius est resistere voluptati quam irā, quia voluptas est.

- Innata & enutrita nobiscum? ira autem non item.
- Diuturnior quam ira, est enim ira breuis, voluntas perpetua.
- Dulcis & amena, ira autem est molesta.
- Latius est fusa per totum corpus, at ira est solū ebullitio sanguinis circa cor.
- Fraudulenta & insidiosa, ira autem leminet & omnibus est aperta.

Opp.

*Voluptates & dolores non sunt obiecta virtutis, ergo in illis vt in obiectis nō versatur virtus. Antecedēs patet, quia non coincidunt efficiētes causa & effectus, sed vera obiecta virtutis sunt efficiētes causa volu-
 ptatis*

I 3

ptati & doloris, ergo non sunt obiecta: assumptio probatur, quia prasente pecunia gaudet liberalis, deficiente dolet.

Resp.

Dicendum est eodem respectu & modo non esse obiecta. Nam affectu interna, cibus & pecunia externa dicuntur: & quamuis affectus saepe occasione externarum rerum (quae sensus externos pulsant) oriantur: non tamen inde sequitur, non esse obiecta, cum causa & effectus diuerso respectu frequenter eidem obiectantur, ut animal & homo substantia.

Opp.

Voluptas & dolor sunt obiecta temperantiae, 3. libro Ethico. cap. 10. ergo non sunt obiecta virtutis in genere.

Resp.

Dolor & voluptas capiuntur bis: riam:	}	Strictè pro illis solum affectibus, & sic sunt obiecta temperantiae.
		Fusè pro omnibus perturbationibus, & sic communia obiecta virtutis
		hoc loco dicuntur.

Opp.

Si virtutes morum versentur in perturbationibus, tum in toto quod ex animo & corpore constat sita sunt: sed hoc est absurdum, ergo & illud. Maior est Arist. in 10. lib. cap. 8. minor patet, quia virtus est in solo animo.

Resp.

Dicit illis esse virtutes morum in toto composito:

non

non quod illi inhereant, sed quia affectus corporis & rationem mentis dirigant & moderentur.

Virtutes quomodo dicantur inesse in animo & corpore.

Opp.

Voluptas neq; est affectus neq; vitium, ergo non versatur virtus circa illam vt circa affectum. Antecedens probatur ex 7. Physico. cap. 3. & 7. Ethic. cap. 11. vbi voluptas motus esse definitur.

Resp.

Voluptas illic motus dicitur quia est causa mouendi: sapientem effectus per nomen causa appellatur: vel respondendum est, quod voluptas sit quidam motus appetitus, quo perfunditur: & hoc nihil aliud est quam affectus.

Opp.

Virtus versatur circa difficilima, vt in hoc cap probatur: sed voluptas & dolor non sunt difficilima, ergo circa voluptatem & dolorem non versatur. Minor probatur tertio libro Ethic. cap. 9. vbi docet philosophus, difficilium esse res molestas periculorumq; plenas ferre, quam ab his que voluptatem adferunt abstinere.

Resp.

In eo loco fortitudo res acerba dicitur, non quod actio eiusdem non sit iucunda, sed quod mors (que est eiusdem obiectum) sit respectu natura admodum molesta: Hinc emergit responsum nimirum quod per difficultius. eoque loci acerbius intelligatur: est enim acerbius, respectu natura horrentis mortem, res molestas periculorumq; plenas ferre quam ab his que voluptatem ad-

Quare fortitudo fit res molesta.

1 4 ferunt

ferunt abstinere: difficilius est tamē voluptati adblan-
dienti, quā periculo irruenti resistere.

Opp.

Difficilius est regere eas passiones, qua nullum ha-
bent medium, quā eas qua habent, sed maleuolen-
tia, impudentia, adulterium, furtum, homicidium, re-
ste philosopho lib. 2. cap. 6. non habent medium, volu-
ptas autem habet: ergo virtus si veretur circa diffi-
cilia, potius circa ista quā circa voluptatem versa-
rentur: quod voluptas habet medium constat, quia mo-
deratē illā vti licet, vt probat Arist. at istis moderatē
vti nemo potest.

Resp.

Affensus ani-
mi peccatum
facit,

In his considerari debent duo: actus hominis &
motus voluptatis: in actu est semper immane scelus,
in motu verō semper non est, si in consensum animi &
actum non prorumpat: hinc quamuis quoad actum
aut consensum medium non habent, in motu tamen
pulsus, habent: non tamen ex his rectē concluditur,
quod minus difficile sit voluptati quā istis resistere,
cum istis resistendi difficultas ex ipsa voluptate oria-
tur. Præterea non dicitur esse omnium difficilimum
voluptati resistere, quia habet medium, sed quia in vi-
sceribus natura dulcissimum semper sparsit & enutri-
uit venenum.

Opp.

In ira vsus rationis tollitur, at in voluptate non tol-
litur: ergo difficilius est ira quā voluptati resistere:
maior in 7. Ethic. probatur: minor in 7. vbi docetur,
quod incontinens saepe videat meliora.

Resp.

Resp.

Vsus rationis in neutro inest. Nam quamvis incontinens meliora videt ex parte intellectus: bonum tamen non omnino videt ex parte appetitus, fatetur tamen Arist. vsum inesse si naturam hominis, sed negat inesse si vim actumq; rationis spectes: cum ergo voluptas & diutius & periculosius hanc vim actumq; rationis obtundat quam ira, magis arduum esse voluptati resistere, quam iram extinguere & moderari putat.

Incontinens meliora intelligens, deteriora sequitur.

CAP. III.

An qui iusta agit semper sit iustus? &
An ad omnem actionem virtutis requirantur voluntas, scientia, & constantia?

Remotis à via periculis & insidijs, nimirum vitijs & affectibus, ^{Ratio ordinis.}ordo nunc progrediendi in hoc itinere nobis præscribitur. qui ordo in duobus maxime consistit; nempe in scientia studiose actionis, & in obseruatione trium circumstantiarum, quæ laudabilem eandem actionem reddunt. Actio de qua hic dicitur, est veluti laboriosa in hoc Oceano ad portum virtutis nauigatio: ^{Tres circumstantiæ actionis studiosæ.}tres circumstantiæ sunt scientia prudentis, qui

I s tenen-